

**Ramfaktorer för att anpassa
svenska som andraspråk till
vård- och omsorgsutbildningen**

– information till skollärare

BAKGRUND

Under arbetet med utredningen om språkrav för personal inom äldreomsorgen (2024) förbereddes en bilaga med ett exempel på hur svenska som andraspråk kan anpassas till vård- och omsorgsutbildningen. Exemplet kom från Uppsala kommun och beskrev både de ramfaktorer som behövs för att genomföra ett sådant arbete, och en detaljerad lärarhandledning. Maja Nordström, lärare i svenska som andraspråk som undervisar elever på vård- och omsorgsutbildningen i Uppsala kommun, beskrev sitt arbete och presenterade det för utredningen.

Bilagan med exemplet kunde dock inte tas med i utredningen. VO-College nationellt fick därför en fråga om intresse för spridningen av materialet.

Resultatet blev att VO-College har tagit över materialet. Det finns nu två dokument som VO-College kommer att sprida:

1. Ramfaktorer för att anpassa svenska som andraspråk till vård- och omsorgsutbildningen – information till skolläda
2. Att anpassa svenska som andraspråk till vård- och omsorgsutbildningen - en praktisk lärarhandledning

Detta dokument presenterar de ramfaktorer som behövs för att anpassa svenska som andraspråk till vård- och omsorgsutbildningen.

STÖD TILL ATT ANPASSA SVA NIVÅ 1 UTIFRÅN VÅRD- OCH OMSORGSELEVERNAS BEHOV

Denna del av stödet vänder sig till skolledare. I inledningen presenteras medskick till den skolledare som vill arbeta med att anpassa sva utifrån vård- och omsorgselevernas behov. Sedan beskrivs hur arbetet pågick i Uppsala kommun. Sist finns det reflektionsfrågor som kan vara användbara för den skolledare som vill komma i gång med integrerad sva.

Till den skolledare som håller detta stöd i sin hand

Syftet med detta stöd är att stötta de skolor som vill anpassa undervisning och bedömning i sva utifrån behoven hos elever som samtidigt läser vård- och omsorgsämnena. Syftet är att sva-ämnet ska uppfattas som mer meningsfullt och relevant för gruppen. Stödet är främst tänkt för Komvux. Stödet utgår från den undervisning som bedrivits av Uppsala kommuns vuxenutbildning.

De lärare som ska arbeta utifrån det här stödet kommer att behöva stöd och förutsättningar för att lyckas med sina uppdrag. I den del som riktas direkt mot sva-lärare (handledningen) beskriver Maja Nordström ett tudelat uppdrag: att hon som lärare har som uppgift att följa de styrdokument som beskriver centralt innehåll och betygskriterier för sva, men att hon också har som ambition att stötta eleverna när det kommer till det språk och den förmåga till kommunikation som behövs för arbetet i vård och omsorg. Maja vill också stötta dem när det kommer till det språk som krävs för att klara utbildningen i vård- och omsorgsämnena. Det kan vara skönt för lärare att få stöd att göra vissa prioriteringar kring vad som ska vara i fokus för undervisningen. Lärare har förtroendet att själva tolka styrdokumentet, och det är viktigt att få stöd att göra det när uppdraget inte är helt tydligt. Här har du som chef en viktig roll att spela.

Erfarenheter från Uppsala kommuns vuxenutbildning

Upplägget

Under 2021-2023 hade Uppsala kommuns yrkespaket för undersköterska för Komvux i egen regi bedrivits med ett utökat upplägg som beskrivs nedan. Sva-eleverna i en vårdklass har läst sva 1 under ett års tid med en lärare med uppehåll för totalt 12 veckor apl samt fyra veckor under sommaren. Undervisningen per vecka har varit cirka fem klocktimmar, vilket ger en totaltid på cirka 180 klocktimmar. Nedan beskriver

skolledningen med ansvar för yrkespaketet för undersköterska vad som gjort detta upplägg möjligt.

Bakgrund

Tidigare låg sva-undervisningen separat under en 20-veckorsperiod. Vi såg att eleverna behövde mer tid för att klara svenskan, och få en synergi med yrkeskurserna. Vår förhoppning var också att eleverna skulle få lättare att klara vårdkurserna om de läste svenska under en längre tid.

Vinster med konceptet

Den primära vinsten är en ökad **måluppfyllelse** vilket vi menar kan leda till en större samhällsnytta. Vi ser att det blir **lättare för våra elever att klara sina vårdkurser**. I vår kommun har vi identifierat språket som en av de svårigheter som finns i vård och omsorg. Vi vill överbrygga det på något sätt och ta gemensamt ansvar tillsammans med arbetsgivare.

Orienteringskurser som stöd för individer

Om en elev har ett individuellt behov av extra stöd, studieteknik eller annat har skolan möjlighet att koppla på en orienteringskurs. Vi ser en positiv effekt av att kunna använda orienteringskurser vid behov för att stärka upp enskilda elever.

Ekonomiska förutsättningar

Kostnaden har inte setts som ett problem, och som övrig undervisning är utbildningen sedan länge finansierad. Eleverna läser svenska under en längre tid vilket leder till högre måluppfyllelse, och det är vår vinst. Om man ska våga testa måste man också våga hålla ut, det är först på sikt som man kan se vinsterna med att eleverna klarar andra kurser, och samhällsnyttans vinster är på ännu längre sikt. För oss var det värt att testa.

Stöd till sva-läraren

Det är viktigt att lärarna måste ha viljan och drivet samt våga testa. Det är inte alla sva-lärare som vill läsa på och lära sig mer om vård, man måste ha rätt person. Det är minst lika viktigt att chefen har drivet och viljan. Man behöver vara en närvarande chef också, utöver att ge tid som förutsättning. Som chef behöver du ge förtroende till läraren, ha avstämningar, följa upp, ge stöd i svåra prioriteringar, vara intresserad och uppmuntrande. Sen gäller att man måste förhålla sig till de förutsättningar som finns och även här kan lärare behöva stöd i att begränsa sig eftersom uppdraget är svårt och komplext. Det är i princip omöjligt att nå hela vägen fram i att få sva anpassat för att stärka vårdkommunikationen. Det är ett mer komplext uppdrag än att undervisa sva fristående.

Viktiga ramfaktorer

Det anpassade arbete som exemplet från Uppsala kommuns vuxenutbildning visar på kännetecknas av några ramfaktorer:

- En lärare följer gruppen över längre tid, om möjligt kan kursen förlängas till 12 månader.
- Det är en sammanhållen grupp, alltså inget löpande intag.
- Undervisningstiden är förlängd till fem klocktimmar varje vecka över 40 veckor, jämfört med tre timmar i veckan över 20 veckor tidigare.
- Sva-läraren är integrerad i vårdarbetslaget och har sin arbetsplats tillsammans med vårdlärarna.
- Ett fungerande samarbete finns mellan sva-lärare och vårdlärare.
- Lärarna som ska samverka får planeringstid för att samverka.
- Arbetslaget ges tid till gemensam fortbildning.

Reflektionsfrågor

- Hur skulle en integrerad eller anpassad sva kunna se ut hos er?
- Vilka eventuella vinster ser du med ett sådant arbetssätt?
- Vilka möjliga svårigheter ser du med ett sådant arbetssätt?
- Hur kan du stötta dina sva-lärare i sin roll?

